

ΝΟΥΜΑ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ'.

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 19 του Νοέμβρι 1906

ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 222

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

PENAN. 'Από τὰ «Τετράδια τῆς νύκτος»
ΕΡΜΟΝΑΣ. Κοιμικές ἀναλοδιές (Τὸ «Ἀνεχτί-
μητο» τοῦ Π. Χόρν).

KARL BRUGMAN. Γραφὴ καὶ Λαϊκὴ
γλώσσα κτλ. (τέλος)

Σ. Σ. Ἀπάντηση σὺν κ. Ὁθωνά Ρουσόπουλο.

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.

IBAN TOYTKENEΦ. Ἀντίδο (συνέχεια).

Κ. ΔΑΝΑΡΑΣ. Ἡ προτεραιότητα μιᾶς ἰδέας.

Ν. ΓΙΑΝΝΙΟΣ. Ἡ γαῖα, ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνα-
τος (παραμύθι).

Ν. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Σιλαβὰ τῆς καρδιάς.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Α. Παλαμάς, Μ.Γ. Πειρίδης, Ν.
Χαντζόγας Νικόλδς Β'.

Δ. Π. Τ. Φαινόμενα καὶ πράγματα (Καινούρια
Κόσμημα — α' Ἐσπερινὰ γλέντια) — Οἱ κερματοὶ τοῦ
Φαραντίου καὶ Σίας — Ἀποστολικὸς γράφει... —
Καθάρσας θεοῦ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — Ο.ΤΙ
ΘΕΛΕΤΕ — ΦΟΝΟΠΖΑΡΟ ΒΑΘΜΑΔΙΑΤΙΚΟ —
ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΗΟΔΙΕΣ

ΤΟ ΑΝΕΧΤΙΜΗΤΟ. — Π. ΧΟΡΝ. — ΑΘΗΝΑ.

Κι ἄλλοτε εἴχαπα πῶς ἀπὸ τὰ δημοτικὰ τρα-
γοῦδια θὰ σαρκωθῇ καλοδέματι ἡ κλασικὴ μας
φιλολογία. Μὰ ὅσο κι ἂν πάντα νομίζω τὴ γνώμη
αὐτὴ σωστὴ βασισμένη καὶ καλὴ ὁδηγὴ τῆς νέας
Ἑλληνικῆς τέχνης, στοχαζόμεαι κάποτε πῶς μπορεί
νὰ ὑπάρχῃ καὶ κάποια ἐσωτερικὴ ἀντινομία μεταξὺ
τῆς κλέφτικης μούσας καὶ τῆς ρωμαϊκῆς ποίησης
ποῦ θέλει νὰ γεννηθῇ καὶ γι αὐτὸ πῶς ὅσο δουλεύ-
ονται τὰ δημοτικὰ θέματα μὲ τὸν τρόπο πού τὰ
ψυχολόγησαν οἱ περισσότεροί, ὡς τὰ τώρα, θὰ βρί-
σκουμε πάντα κάτι ἄπλερο καὶ ἀσυνταίριαστο καὶ μι-
στυλειωμένο μέσα στὰ τέτοιας λογῆς ἔργα.

Ὁ λόγος θαρρῶ θὰ εἶναι ἀρκετὰ γνωστός. Καθε
λαϊκὴ φιλολογία εἶναι φιλολογία φωνητικὴ — γιὰ
καθαρὰ τραγουδιστὴ γιὰ φιλοτραγουδιστὴ γιὰ καὶ
ἀπαγγελτὴ μόνο. Τοῦ Ἰντρα ὁ ὕμνος καὶ ὁ ἐξάμε-
τρος τοῦ ὁμηρικοῦ κύκλου καὶ τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα ἡ
Τυρταϊκὴ ποίηση θένε τραγῶδι, θένε καὶ λύρα.
Πέρα στὸ μεσοχρονιτικὸ καστὲλλι ὁ σταυροφόρος
Bertrand de Born τραγουδαί: τῆς ἀγάπης τὰ
lais καὶ τὶς ὁμηρικὰς sirventes μὲ τὴν κιθάρα
γιὰ συντρόφισσα καὶ ἡ ὥρις τοῦ πύργου κρεμιέται
ἀπὸ τὸ παραθύρι ν' ἀκούσῃ τὸ τραγῶδι του. Μὰ νὰ
παρὰ καὶ ἀκούγεται νὰ τριζοσέρνεται τοῦ Θέσπη τὸ
ἀρχαϊκὸ κάρο καὶ τῆς τραγικῆς φλογέρας ὁ ἀντί-
λαλος ζωντανεύει τὰ διονυσιακὰ χορικά. Τ' Ἀνα-
στάσιμα καὶ τὰ Θεοτόκια τοῦ Ἀντρέα τῆς Κρή-
της καὶ τοῦ Ἀν Γιαννη τοῦ Δαμασκηνοῦ ἂν καὶ
ζηλεύουνε βέβαια τοῦ γοθικοῦ ὀργάνου τῆ μουσικῆς,

βασιζονται ὡς τόσο κατὰ βάθος στὶς θρησκευτικὰς με-
λωδίαις τοῦ βυζαντινοῦ λαοῦ. Τὸ ἴδιο καὶ τὸ Ἄσμα-
τῶν Ἀσμάτων καὶ τοῦ Ἰωβ τὸ βιβλίον εἶναι ἀπαγ-
γελτοὶ δραματικοὶ διάλογοι.

Ἀρχαῖες καὶ νεώτερες φιλολογίαις — ἐξαιρῶντας
τὴν Ἑγγλέζικη καὶ κατὰ μέρος τὴ Γερμανικὴ — σ'
αὐτὴνα τὴν ἀδερροσύνη στεριώνονται τοῦ ρυθμοῦ
μὲ τὰ λόγια. Καὶ στοὺς καιροὺς πού ξέπεσε τὸ τρα-
γοῦδισμα ἔξακολούθησε ἡ ἐπίμονη ἐπιρροή του μὲ τὴ
βοήθειά τῆς ἀπκρυγελίας. Στὴν Παλαμύρα καὶ στὴ
Ρώμη καὶ στὴν Ἀλεξάνδρεια συνήθιζαν νὰ μαζεύ-
ουνται οἱ γνωριστάδες στὰ λουτρά καὶ στὶς στοῖες γιὰ
ν' ἀκούσουνε τὸν Apulejus νὰ διαβάξῃ τὸ παρα-
μῦθι τῆς ἐρωτευμένης ψυχῆς ἡ καὶ κανένα γλυκομί-
λητο Μάρκο Αὐρήλιο, σοφιστὴ λογοπαίχτη, Λογγίνο
κάποτε μὰ κάποτε πάλι ἀποδομένο Συναποθανού-
μενο.

Καὶ πολὺ ἀργότερα ξαναβρίσκουμε στὴ Φραγκιὰ
τὸ ἴδιο πάντα φαινόμενο. Τὸ τραγῶδι καὶ ἡ ἀπαγ-
γελία μένουν πάντα τὸ θεμέλιον τῆς ἐθνικῆς φιλο-
λογίας. Στὴ Γαλλία μάλιστα τὸ σαλόνι ἀπὸ τὴν
ἐποχὴ τοῦ Hotel de Rampouillet ὡς τὴν ἐποχὴ
τῆς Mme du Deffand εἶταν ἡ κριτικὴ δύναμη
πού κυβερνοῦσε τὴ φιλολογία. Φιλόσοφοι σὰν τὸ
Voltaire καὶ τὸ Rousseau καὶ τὸν d'Holbach
εἶχανε σύστημα νὰ διαβάξουνε τὰ ἔργα τους στὰ
σαλόνια τῶν ἀρχόντισσων καὶ στὰ παλάτια τῶν ρη-
γάδων. Κι ἂς μὴ ξεγελαστὴ κανεὶς καὶ νομίσῃ πῶς
τέτοια ἐπιρροὴ πρέπει νὰ εἶναι ἀναγκαστικὰ τῆς
ἀριστοκρατικῆς. Ἐχει βέβαια τὸ σαλόνι πολιτιστικὴ
ἐνέργεια, μὰ δὲ δείχνει κιόλας πῶς τέτοια φιλολο-
γία οὐσιαστικὰ δεσπόζεται ἀπὸ τῶν πολλῶν τὸ
γούστο.

Τ' ἀποτελέσματα εἶναι σημαντικὰ. Τὸ τραγῶδι
κάνει τὴ γαλήνη μεγαλοπρέπεια τῶν ἀρχαίων τρα-
γωδιῶν καὶ μᾶς δίνει τὴν Ἰλιάδα παντοτεινὸ τῆς
ποίησης Ὀλύμπο, μὰ σύγκαιρα στέκει αἰτία νὰ μέ-
νουνε σωμαζέμενα τὰ σύνορα τῆς τέχνης, ν' ἀποξυ-
λώνεται σὲ μονοκόμματα καλοῦπινα ἡ μουδιασμένη
ποίησις καὶ νὰ σφίγγεται μέσα στὴ φορεσιὰ τῆς
κλασικῆς ἀπλότητος. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ ἀπαγγελία
φέρει μαζί της τὶς γοργές ἰδέες καὶ τὰ λεύτερα λό-
για καὶ τὸ φῶς τὸ φτερουγιστὸ, μὰ καὶ — κάπως
διαφορετικὰ — στὶς ἐποχὰς τοῦ κουρασμοῦ σπρώχνει
τὸν τεχνίτη νὰ γυρεύῃ τὶς μεγαλόφωνες σφαναχτε-
ρές λέξεις καὶ ν' ἀδιαφορῇ στὴν ἔννοια φτάνει νὰ
εἶναι ἡ ὁμιλία του μελωδικὴ καὶ νὰ συνταράξῃ
χιτυπητὰ.

Ὅπως διόλου διαφορετικὸς ξεχωρίζει ὁ χαρακτή-
ρας τῆς ἀγγλοσαξωνικῆς φιλολογίας. Εἶναι θρέμα
τοῦ τυπογράφου καὶ τῆς πλάσανε μερικὰ μόνο με-
γάλα κεφάλια. Διαβάζεται, μὰ δὲν τραγουδιέται.
Τίποτε σχεδὸν ὁ λαὸς δὲν τῆς ἔδωσε. Γι' αὐτὸ οὔτε

μελωδικὴ οὔτε ἀπλὴ οὔτε εὐκολα γαπητὴ εἶναι. Στέ-
κει ἀνώτερη, παράβολη, πολυποικίλη, βαθιστόχα-
στη, ραψωδία καὶ δράμα, γνώση καὶ γέλοιο, πάθος
τρανὸ καὶ ἥρεμη μεγαλοφροσύνη. Δὲν τῆς σφιχτοδέ-
νει τῆς λαϊκῆς στενοκεφαλίας ἡ ἀπονήρευτη ψυχο-
λογία οὔτε ἡ ἀλύγιστη ξυλοπερηφάνεια τῆς ἰερατικῆς
παράδοσης οὔτε τὰ ὁμορφα λόγια πού ἀποκοιμίζουν
τ' ἀφτιά. Εἶναι ἀτομικὴ καὶ πλάθει τὴν οὐσία.

Ὅθ' ἔπρεπε λοιπὸν νὰ συμπερανοῦμε πῶς δὲν
εἶναι τόσο εὐκόλο νὰ βγάλουμε σήμερα ζήσιμα θέ-
ματα ἀπὸ τὴ δημοτικὴ μας ποίηση. Ζοῦμε σ' ἐπο-
χὴ ἀτομισμού καὶ δὲ μᾶς ἔρχεται φυσικὸ νὰ πά-
ρουμε γιὰ σύνοργα τὶς λαϊκὰς παραδόσεις. Ἐνας Βα-
λαωρίτης βρῆκε τὴν τέχνη νὰ τῆς κἀνῃ ρωμαντικὴ
μούσα τῆς κλεφτουργίας τὴν πενεμένη βλάχα. Μ'
αὐτὸ δὲν ξαναγίνεται. Πῶς θέτε νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ δη-
μοτικὸ τραγῶδι δλόκληρο δράμα — ἔτσι ἄμεσα καὶ
ἄκοπα καὶ δίχως μεταμόρφωση; Μορφή καὶ οὐσία
καὶ σκοπός, ὅλα διαφέρουνε. Καὶ νομίζω πῶς ἡ
μεταφορὰ ἡ τὸ δάνειο ἔπρεπε νὰ γίνετο κάπως
ἄλλιωτικά. Ἄν ὁ τεχνίτης ἔχει στὸ νοῦ του καμιά
καινούρια, πρωτότυπη, σημερινὴ τοῦ ἰδέα, τότες ἂς
πάει στὴν παράδοση καὶ ἂς τοῦ δώσει κείνη κανένα
ἀπὸ τὰ τραγικὰ προσωπεῖα τοῦ ὑπερασμένου καιροῦ.
Κι ἂς ζωντανέψῃ ὁ ποιητὴς τὴν παλιὰ μουτσούνα
μὲ τῆς νέας ἰδέας τὴν ὁρμή. Ἐτοί ἔκανε ὁ Goethe
μὲ τὸ παραμῦθι τοῦ Faust, ὁ Shakespeare μὲ
τὸν Hamlet, ὁ Τιτζιάνος στὴν εἰκόνα του τὴ θρη-
σκευτικὴ — τὴν Παρουσίαση στὸ Ναό.

Κ' ἴσια ἴσια σ' αὐτὸ θαρρῶ πῶς λαθεῖται τὸ α' Ἀ-
νεχτίμητο, τὸ δράμα τοῦ κ. Π. Χόρν. Τὸ λείει καὶ
μόνος του λείει πῶς πάσκιζε νὰ μὴν ξεφύγῃ — ὅσο
τοῦ εἶτανε βολετὸ — ἀπὸ τὸ μονοπάτι τῆς παράδο-
σης. Ἐπρεπε νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ μονοπάτι τῆς παρά-
δοσης καὶ νὰ τῆς σύρῃ μαζί του. Ἄν τοῦ ἔβγαζε
ἀντίλογο ἂς τὴν πιλάτευε. Καλὸ θὰ τῆς ἔκανε.

Κι αὐτὸ μοῦ θυμίζει κάτι νόστιμο πού λείει κά-
που γιὰ τὴ συνήθεια καὶ τὴν παράδοση ὁ μαριόλος
ὁ Montaigne. Εἶτανε, γράφει, μιὰ χωριανὴ πού
ἀγαποῦσε πολὺ τὸ μουσκαράκι της καὶ ὅλο στὴν ἀ-
γκαλιά της τὸ κουβαλοῦσε. Τὸ μουσκαράκι μεχλω-
σε, βῶδι ἐγίνηκε δλάκερο καὶ ἀκόμα τὸ κουβαλοῦσε
ἡ καλὴ μας ἡ χωριανή. Ἐτοί καὶ ὁ ἄνθρωπος μὲ
τὴν παράδοση πού συνήθισε ἀνεξέταστα.

Μ' ἂς φιλολογήσουμε τὸ α' Ἀνεχτίμητο περισ-
σότερο. Καὶ πρῶτα τὸ δραματικὸ στοιχεῖο εἶναι
πολὺ ἀχαμνὸ. Τὸ μαντεύει κανεὶς ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς
πῶς ὁ Πρωτομάστορας δὲν ἔχει τὴ θέληση νὰ σώσῃ
τὴ γυναῖκα του καὶ πῶς ἡ γυναῖκα του πάλι θὰ πάῃ
νὰ χτιστῇ μέσα στὸ γιοφύρι γιὰ τὴν ἀγάπην τῆς
δόξας του. Ἐτοί πόλεμος, ἀγωνία, πάθη ἀντίμαχα
δὲ φανερώνονται καὶ δὲ συνεπαίρνουν.

Ὅθ' ἤθελα τὸν Πρωτομάστορα πιδ λεβέντη, πιδ

ελάχιστο, πιά κακό. Νά χτίζη ὁ ἴδιος τὴ γυναῖκα του κι ἄς νοιώθει μέσα του τὴν ἀγάπη νὰ φρικιάζη. Θὰ τὸν ἤθελα κομφο στὰ νυχτερινὰ γητέματα πού τοῦ κάνει τ' «ὠριό κοράσι». Θὰ προσωποποιούσα μέλιστα τὴ Μοῖρα καὶ θὰ τὴν ἐβαζα τὴ θέση τοῦ στοιχείου. Αὐτὴ δείχνοντας τοῦ Πρωτομάστορα τὴ δόξα τῆς μεγάλης θυσίας πού γιὰ τὸ καλὸ τῆς ἀνθρωπότητας ὅλα τ' ἀφαιρῶνται τ' ἀκριβὰ καὶ τὰ πολυαγάπητα, θὰ τὸν ἐσπρωχνε νὰ χτίσῃ μὲ τὸ ἴδιο τὸ χέρι τοῦ τῆ γυναῖκα του γιὰ νὰ θεμελιώσῃ τὸ Γιοφύρι τῆς Ἀρτας—τὸ Γιοφύρι τῆς Μεγάλης Ζωῆς.

Ἦθελα κιόλας νὰ καταλάβαινα πιά γυναῖκα τοῦ πρωτομάστορα τῆ Φλαντρώ. Ν' ἀγαπᾷ, μὰ νὰ φοβάται. Νὰ εἰσέλθῃ στὸ θάνατο, μὰ νὰ τῆς λείπεται ὁ ἀμίλητος ἥρωισμός. Κάτι ὁρμητικὸ καὶ πλάνο. Κάτι πού δὲν ξερίει καλὰ κακὰ ἂν τὸ αἷμα του εἶναι δικό του καὶ πού σκιάβει τὸ παραδίγει τῆς ἀσυλλόγιστης ἀγάπης.

Ἐπειτα βρίσκω πῶς οἱ μαστόροι ἔχουν περισσευόμενη πολυλογία. Ἰσως στὴ σκηνὴ ἀπάνω νὰ μὴ πείραζε καὶ τόσο, μὰ στὸ διάβασμα τέτοιοι θυμιατισμένοι διάλογοι καταπνέουν κουραστικούς.

Ὡς τόσο μ' ὅλα τὰ ψεγάδια πού ἀράδιασα δὲ νομίζω νὰ εἶναι κακὸ ἔργο τὸ «Ἀνεχτίμητο». Ὑστερα ἀπὸ τὸ «Βουρκόλακα» τοῦ Ἑρταλιώτη μού φαίνεται νὰ εἶναι τὸ πιὸ ζωντανὸ ἀπὸ τὰ δημοτικὰ δράματα πού διάβασα. Μὲ πιὸ μελετημένη τέχνη καὶ πιὸ φιλοσοφικὴ δούλεψη καὶ πιὸ συμαζυμένη μορφὴ μπορούμε νὰ περιμένουμε ἀργότερα κάτι ἀληθινὰ καλὸ ἀπὸ τὸν κ. Χόρν. Κι ἄς προσέξει νὰ μὴ φοβάται τὴν παράδοση. Ὅλοι μας τὴν ἀγαπῶμε. Μὰ γι' αὐτὸ καὶ τὴν ξυλλίξουμε κάπου κάπου—ἀμα τῆς χρειάζεται.

Πρέπει νὰ προσθέσω πῶς κ. ο. κ. Βουτιερίδης ἔχει γράψῃ δράμα πάνω στὸ ἴδιο θέμα. Μὴ ἔχοντας τὸν τόμο τοῦ «Νουμά» μαζί μου λυποῦμαι πού δὲν μπορῶ νὰ τὸ συγκρίνω μὲ τὸ «Ἀνεχτίμητο». Μὰ καθὼς θυμοῦμαι τοῦ κ. Βουτιερίδη τὸ ἔργο ἂν καὶ στολισμένο μὲ ωραίους γνωμικούς στίχους καὶ γραμμένο μὲ πιὸ γλυκώφωνα ποίηση, παρουσίαζε τὸ ψεγάδι—κ' εἶναι πολὺ σοβαρὸ στὴ δραματικὴ τέχνη—νὰ πολυεπιπλύνεται σὲ περιττοὺς λυρισμούς. Κι ὁ κ. Χόρν κι ὁ κ. Βουτιερίδης ἀντίκρισαν τὴ γόνιμη κι ἀψηλοφάνταστη σύλληψη τοῦ πρωτομάστορα Προμηθέα πού θυσιάζει ὅτι πολῦτιμος κι ἀκριβώτερο ἔχει γιὰ νὰ καλητερέψῃ καὶ νὰ μεγαλώσῃ τὴ μελλούμενη Ζωή, μὰ δὲ μὴ πείθουν πῶς μᾶς ἔδωσαν αὐτὴ τὴν ἰδέα σὲ μορφὴ τελειωτικῆς ὁμορφίας.

Karachi 7.11.96.

ΕΡΜΟΝΑΣ

KARL BRUGMAN

ΓΡΑΦΤΗ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ(*)

Οἱ Συντηρητικοὶ στὴν Ἑλλάδα τὸ πιὸ συχνὰ δὲν παραδέχονται: παραλληλισμοὺς μὲ τὰ γλωσσικὰ περιστατικά ἄλλων πολιτισμένων λαῶν, κι' ὡς πρὸς μερικὰ καθέκαστα ἔχουν ἀληθινὰ δίκιο. Ὡς τόσο οἱ ἴδιοι δὲ δυσκολεύονται νὰ παραπέμψουν σὲ παραδείγματα καθὼς τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς κατὰ Γερμανίας γιὰ νὰ δείξουν πῶς χωρὶς βλάβη πολιτισμοῦ καὶ κλονοῦ καλοῦ κάπια πλατύτερη διαφορὰ δημοτικῆς καὶ γραφτῆς μπορεῖ νὰ σταθεῖ. Ὅμως κι' ἄφτος ὁ παραλληλισμὸς κάλια ἄς μείνῃ στὴν ἄκρη. Σ' ἄφτους τοὺς τύπους—τῆς Γερμανίας ἔχω στὸ νοῦ μου κυρίως τὸ Μεκλεμπούργκο—κανεὶς μορφωμένος δὲν κοιτάζει καταφρονητικά κι' ἀκατάδεχτα τὴ δημοτικὴ του· στὴν Ἑλβετία μέλιστα ὅχι

(*) Κοίταξε φύλλ. Νουμά 217, 218 καὶ 220.

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Ἐτοι ἐπιγράφεται ἓνα μικρὸ φυλλάδι ἀπὸ δεκατέσσερις σελίδες πούβγαλε καὶ μοίρασε χάρισμα σὲ χιλιάδες ἀντίτυπα ὁ «Κεντρικὸς Μακεδονικὸς Σύλλογος». Ὁ, τι τυπώθηκε στὸ φυλλάδι τοῦ Μακεδ. Συλλόγου, πρωτοτυπώθηκε σὺν «Νέο Ἀστὺ» σὲ 16 τοῦ Ὀκτωβρίου, κ' εἶναι γραμμένο ἀπὸ δημοτικιστὴ, καὶ δημοτικιστὴ μέλιστα δυνατὸ, ὅσο κι ἂν εἶναι λίγηδες χαλασμένη ἡ γλώσσα του, ἔτσι γιὰ νὰ τὸ καλοδεχτεῖ τὸ «Ν. Ἀστὺ» καὶ γιὰ νὰ ἐνθουσιασῇ ὁ Κεντρ. Μακεδ. Σύλλογος. Ὁ συγγραφέας του, πού θαρροῦμε πῶς ἔχει τιμῆσει δυὸ τρεῖς φορές ἴσαμε τώρα τὸ «Νουμά» μὲ τὴν πολῦτιμη συνεργασία του, κατὰφερε νὰ ξεδιπλώσῃ σὲ λίγες σελίδες ἀλάκαιρο τὸν πόνο τῆς Ἑθνικῆς ψυχῆς καὶ νὰ μᾶς δείξῃ τί χρειάζεται σ' ἓνα ἔθνος, καθὼς καὶ σ' ἓνα ἄτομο, γιὰ νὰ ἐξαβῇ μὴ προστὰ σὶν τίμιο δρόμο τῆς ζωῆς καὶ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ὑπαρξὴ του.

Ἀπὸ τὸ φυλλάδι αὐτὸ ξανατυπώνουμε καὶ μᾶς ἔδω ἰς πέντε τελευταῖες σελίδες του, διορθώνοντας ὅσο μᾶς εἶναι δυνατὸ λίγες τὴ γλώσσα του, ὅπως θὰν τὴ διορθῶνε κι ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας ἂν εἶτανε νὰ γράφῃ τὸ ἄρθρο του γιὰ τὸ «Νουμά».

Ἀνεβαίνει ὁ δρόμος τοῦ βουνοῦ πολὺ ψηλά· δεξιά μαυρίζει ἡ κλεισούρα, ἀπὸ πῦκα καὶ ἀπὸ ἔλατα, καὶ ἀριστερὰ ἀσπρίζει ἀπὸ τὰ χιόνια. Φτάνει στὸ ψηλότερο σημεῖο τὸ μονοπάτι. Ὁπίσω καὶ γὰρ μὴ εἶναι ἡ λίμνη τῆς Καστορίας καὶ κάμποι καὶ βουνὰ ἀναριθμητά. Ἐμπρὸς ἀπλώνεται ἄλλος κάμπος καὶ φανερόνεται ἄλλη λίμνη, καὶ ποταμός, καὶ πέρα στὸ βάθος ἄλλα βουνὰ γαλανὰ, καὶ ἀκόμα ἄλλα, τῆς Μακεδονίας ὅλης. Ὁ ἄνθρωπος πού μὲ ἓνα μόνο βλέμμα ὀρίζει τὴν περικαλλὴ χώρα, νομίζει ὅτι τὴν ἔχει ὅλη στὰ χέρια του, καὶ ἂν τύχῃ Ἕλληνας, λυπεῖται κατὰκαρδὰ πού τὴ μολύνουν ξένοι. Πῶς ἀφήσαμε νὰ μᾶς τὴν πόδοπατοῦν ἀναίσχυντα ὅσοι δὲν ἔχουν δικαίωμα οὔτε κἂν νὰ τὴν κοιτάξουν; Πῶς δὲν τὴν ἐροῦσαμε μὲ σιδηρένιους τοίχους ὑπερμεγέθεις καὶ μὲ κάστρα ἀδαμάντινα; Πῶς δὲ χύνουμε τὸ αἷμα μας ὅλο γιὰ νὰ τὴν πλύνουμε ἀπὸ τὰ πατήματα τῶν ἀκαθάρτων χροιοβοσκῶν; Πανωραία χώρα, πῶς νὰ μὴ λυποῦνται τὴν κάλλο νῆ σου τὰ μάτια μας καὶ νὰ μὴ δακρύζουν, ἀφού βλέπουν ποιοὶ ξένοι ἀνίσχυνται ἀτενίζον στὴ παρθενία σου καὶ σὲ πατοῦν καὶ σὲ μολύνουν;

μοναχὰ στὰ σαλόνια, παρὰ καὶ σὲ πολιτικὰ σωματεῖα μιλοῦν ἀλλεμανικά (1). Ναί βέβαια, μολονότι κι' ἐκεῖ μὲ τὴ διγλωσσία δυσκολεύονται τῶν παιδιῶν τὰ γράμματα, μολονότι τὴ δημοτικὴ τους οἱ μορφωμένοι τὴν ἀγαποῦν, ὅμως κανεὶς δὲ φαντάζεται ν' ἀνεβάσῃ σὲ γραφτὴ τὴ γλώσσα τῶν ἀπλοϊκῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ καταργήσῃ τὴν ἀνωγερμανικὴ. Γιατί; Γιατί ἄφτος ὁ τύπος πέρα πολὺ ἀπὸ τῆς Ἑλβετίας καὶ τοῦ Μεκλεμπούργκου τὰ σύνορα χαίρεται

(1) Καὶ στὰ δικὰ μᾶς σαλόνια δὲ μιλοῦν παρὰ δημοτικὰ (ἢ λαβαντικὰ). Ἡ διαφορὰ μᾶς πρὸς τοὺς Ἑλβετοὺς ἀρχίζει μὲ τὴ ρητορικὴ. Στὸ φύλλο 4574 (28 Ὀκτ. 1906) τῆς «Ἑστίας» ἴσα ἴσα σήμερὰ βρῆκα τὰ ἀκόλουθα: «Ἄλλ' ἡμεῖς συνειθισάμεν νὰ διερωτώμεθα κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ βασιλέως—Νὰ ἴδωμε τί καλὰ θὰ μᾶς φέρεῖ τὸ ταξίδι αὐτὸ τοῦ Βασιλέως μᾶς». Δηλαδή μολὶς θέλησε ὁ συντάχτης νὰ φανερώσῃ πιστὰ τί λέγεται, ἔτρεξε στὴν ἀγνή δημοτικὴ. Χαριχτηρικώτατο εἶναι ὅτι, καθὼς μοῦ δηγήθηκαν, ἔτυχε μέσα στὸ Πανεπιστήμιο τὸ ἴδιο. Ὁ καθηγητὴς τῆς Φυσικῆς παραδίδοντας μιὰ μέρα εἶπε «Λάβε φιάλην πλήρη ὕδατος», δταν ἀμέσως γύρισε πρὸς τὸ βοηθό του (φοιτητὴ) καὶ πρότεσε: «Ἄδωσ μου, παρακαλῶ, τὴ μποτίλλια μὲ τὸ νερό». Τὰ τέτια γίνονται κάθε στιγμῇ.

Ὁ Φρόνιμος. Χρειάζεται πολλὴ προσοχὴ καὶ μεγάλη φρόνηση· ἡμπορεῖς νὰ ἐκθέσῃς τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση, καὶ τότε τί θὰ γείνῃ; Δὲ βλέπεις πῶς μᾶς καταδιώκουν παντοῦ; Θυμήσου τὴν καταστροφὴν τοῦ 97. Θέλεις δηλαδή νὰ ἔλθουν οἱ Τούρκοι στὴν Ἀθήνα;

Ὁ Ζωιανός. Γιατί ὅχι;

Ὁ Φρόνιμος. Εἶναι τρελλός. Δὲν ἔχουμε οὔτε στρατὸ οὔτε στόλο. Τὰ ἰσωτερικά μας ἔχουν γκλίκα. Πρῶτα πρέπει νὰ διορθώθωμε μᾶς καὶ νὰ διοικηθῶμε καλὰ κ' ἔπειτα νὰ παρούμε καὶ ἄλλους νὰ διοικήσωμε. Ἀφού εἶναι τόσο πολλοὶ Ἕλληνες αὐτοῦ—γιατί δὲν πιστεύω ἐκεῖνο πού λέγει κάποιος ἐπίσημος ὅτι δηλαδή δὲν ὑπάρχει οὔτε ἓνας Ἕλληνας στὴ Μακεδονία—ἀφού εἶναι τόσο πολλοὶ Ἕλληνες, γιατί δὲν ὑπερασπίζονται μόνοι τους; Ἄν ἔχουν χάσει τὸ ἠθικόν τους, τί νὰ τοὺς κάμουμε μᾶς; Ἄλλως τε ἂν εἶταν νὰ γείνῃ τίποτα, θὰ ἔπρεπε νὰ τὸ ἀναλάβῃ ἡ Κυβέρνηση, ὅχι ἰδιώτες. Θυμήσου τὴν ἀποτυχία τῆς ἐθνικῆς ἐταιρείας.

Ὁ Ζωιανός. Κι' ἂν τὸ κράτος δὲν κάμνῃ τίποτα;

Ὁ Φρόνιμος. Τότε δὲν μπορεῖ νὰ γείνῃ τίποτα. Ἐπειτα καὶ δὲν πρέπει νὰ γείνῃ τίποτα. Εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνο γιὰ τὸ κράτος ὑποιοδῆσαι κίνημα. Ἐπειτα ἡ κοινὴ γνώμη στὴν Εὐρώπῃ εἶναι ἐναντίον μας. Μόλις κινήθωμε θὰ μᾶς κατακρίνουν ἀκόμα περισσότερο καὶ εἰς αὐτοὺς πόσο ἔχουμε ἀνάγκη τῆς κοινῆς γνώμης τῆς Εὐρώπης.

Ὁ Ζωιανός. Ὡστε νὰ ἀφήσωμε νὰ μᾶς ἀρπαχῇ τὴ Μακεδονία ὅποιος θέλει γιὰ νὰ μὴ μᾶς κατακρίνῃ ἡ κοινὴ γνώμη τῆς Εὐρώπης;

Ὁ Φρόνιμος. Ὁχι. Τὸ νὰ δημοσιεύσωμε στί: ἐφημερίδες ἄρθρα, δὲν τὸ κατακρίνω· τὸ παραδέχομαι μέλιστα, ἀλλὰ καθὲ ἄλλη ἐνέργεια θὰ φέρῃ ὀλέθρια ἀποτελέσματα...γιατί θὰ γεννήσῃ ζητήματα.

Ὁ Ζωιανός. Ἀκούει. Ἄν μπορούσα νὰ κκταστρέψω τὸ κράτος τὸ ἑλληνικὸ καὶ νὰ βάλω σὲ δύσκολη θέση τὴν Κυβέρνηση τὴν ἑλληνικὴ, θὰ τὸ ἔκαμνα ἀμέσως. Σηχαίνωμαι τὴ φρονιμάδα σου. Ὁ Φρόνιμος. Ἄν τὸ κράτος δὲν ἐννοεῖ τί μπορεῖ νὰ κάμῃ, ἄς πάγῃ νὰ χαθῇ. Ἄν τὸ κράτος δὲν ἔξερει ὅτι ἔχει δυνάμεις ὁ Ἕλλητισμὸς ἀνυπολόγιστους, καὶ στὴ Μακεδονίαν καὶ σ' ὅλη τὴν Ἀνατολή, τὸ ἔξερω ὅμως ἐγώ. Κι' ἂν τὸ κράτος τίς ἀφήνῃ κρυμμένες ἢ σκορπισμένες τίς δυνάμεις αὐτῆς καὶ δὲ θέλῃ νὰ τίς περισυλλέξῃ, δὲν εἶναι λόγος νὰ μὴ τίς

ἀφιλονέκητο κύρος, κι' εἶναι ἀντιπρόσωπος καὶ μεσολαβητὴς ποικίλης καὶ πολῦτιμης διανοητικῆς ἀγωγῆς πού σύνολος τίς φυλὰς ὅσες τὴν παραδέχτηκαν ὡς γραφτὴ τίς ὠφελεῖ ἀδιάκοπα μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Ἀνίσως δὲν εἶταν ἔτσι, ἂν ἡ σημερινὴ ἀνωγερμανικὴ εἶταν περιορισμένη ἐντὸς τοῦ Ἑλβετικοῦ ἄς πούμε νομοῦ καὶ δὲν πρὸβαλλε ὡς γλώσσα γραμματισμένη παρὰ στὴν ἀρχὴ τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῶν Ἑλβετῶν, τότες ὁ κόσμος θὰν τοὺς παρακινούσε δυνατὰ νὰν τὴν ἀπολύσουν καὶ νὰ γράφουν ἄλλεμανικά, καὶ δὲν ἔχει λόγος τὴ συμβουλὴ θὰν τὴν ἀκούγαν. Ἡ Ἑλληνικὴ ὅμως γραφτὴ δὲν εἶναι ἀνάλογα ἐπίσημη καὶ γειτονικῶν πολιτισμένων κρατῶν· μέλιστα, πρὶν κηρυχτεῖ ἀπαραίτητη, πρέπει δὲ πρῶτα νὰ δείξῃ ἴσως περὶ αὐτὴν ὡς γλώσσα σημερινῶν πολιτισμῶν!

Μήτε μπορεῖς πάλι νὰ ἰσχυριστῇς—ὅχι βέβαια—πῶς ἡ καθαρεύουσα ὡς τώρα ζήμωσε καὶ τίποτα ἄλλο. Τέτοιος ἰσχυρισμὸς θὰ εἶταν τὸ ἴδιο ἀνόητος ὅσο ἂν ἔλεγε πῶς ἡ λατινικὴ στὸ μεσαιῶνα, ὅταν στοὺς ρωμανικοὺς τόπους κρατοῦσε πίσω τίς φυσικῆς γλώσσες τῶν λαῶν, δὲν προζένησε παρὰ βλάβη (2). Ἡ καθαρεύουσα μετὰφερε ὡς τώρα ἀπὸ τῆς

(2) Τῆς καθαρεύουσας ἡ βλάβη στάθηκε ἀσύγκριτα με-